

שׁוֹרֵת בְּהִלְכָה לְשׁוֹלְחַן שֶׁבֶת

מֵאֵת הַרֵב מִשֶּׁה חַיִּים חֲנוּנֵנוּ שְׁלִיט״א

ג'ליון מס' 1

האכילה, ותדליק היא בחדר שיחדו לה²³. אם אינו יכול להדליק מכל סיבה שהיא, ימנה את בתו כשליחה להדלקת הנרות²⁴, ואם אין לו בת בגיל מצוות, ימנה את בנו כשליחה²⁵. ובכל ענין, מי שמדליק מברך ולא האב. אך אם האב כבר ברך, לא יברכו שנית²⁶.

י. האם מי שמתארח רק לסעודת ליל שבת, צריך להדליק נרות שבת בבית?

המתארחים בליל שבת וחוזרים ללון בביתם; צריכים להדליק נרות שבת בביתם. אך לגבי הברכה ישנם כמה תנאים²⁷:
א. אם יוצאים מביתם עד חצי שעה קודם שקיעת החמה - ידליקו בביתם חצי שעה עד שעה לפני שקיעת החמה (זמן "פלג המנחה") - כשידליקו את נרות השבת בברכה, באותו רגע יקבלו עליהם את כניסת השבת. ואם אינם יכולים לקבל (מחמת שצריכים לנסוע ברכב וכדו') ידליקו בלא ברכה²⁹.

ג. אם יוצאים מביתם שעה לפני שקיעת החמה - אינם יכולים לברך על הדלקת הנר, כיון שאינם יכולים לקבל שבת³⁰.

בכל ענין - יש להדליק נר כדי שהבית יהיה מואר בשביל הדריים בו. ולכן, ישימו שמן בכמות גדולה או יכיניו נרות שעווה ארוכים - שידלקו עד שיחזרו לביתם בסיום הסעודה³¹. ואם אין לו הרבה שמן או נרות ארוכים, כשמדליק את הנר בברכה, יכוין לפטור את אור החשמל, וידליק את החשמל, ויהנה ממנו בשבוע לביתו³².

אם מסתפק אם יגיע לביתו כשהנרות ידלקו [ואינו משאיר אור חשמלי דולק]; לא יברך על הדלקת הנרות³³.

יא. באיזה מקום בבית צריכים להדליק את נרות השבת?

המקום המובחר ביותר להדלקת נרות השבת, הוא סמוך לשולחן הסעודה. שעיקר טעם הדלקת הנרות, הוא משום עונג וכבוד השבת, והעונג הגדול ביותר הוא לסעוד באור ולא בחושך³⁴.

הנרות¹². ואם רוצה להפחית ממספר הנרות שנהגה להדליק עד כה מסיבות כלכליות וכדומה, צריכה לעשות על כך התרת נדרים [בפני שלושה אנשים]¹³. אם מפחיתה מכמות הנרות באופן חד-פעמי, כגון שנמצאת מחוץ לביתה ואין לה את כמות הנרות שרגילה בהם; אין צורך בהתרת נדרים¹⁴.

ז. האם יש עדיפות לאישה בהדלקת נרות שבת?

מצות הדלקת נרות, היא חובה על כל בית, ובין איש ובין אישה חייבים בה¹⁵. אלא שהאישה קודמת לבעלה בקיום המצוה החשובה הזו, כיון שמוזהרת בו יותר¹⁶, ומפני שני טעמים: א. האישה מצויה יותר בבית ועוסקת יותר בצורכי הבית. ב. האישה כיבתה נרו של עולם, כלומר, חוה גרמה למיתת אדם הראשון שהיה נרו של עולם, שנאמר, נר ה' נשמת אדם, בכך ששידלתו לאכול מעץ הדעת. וכיון שמיתה היא סילוק הנשמה מהגוף, ונשמת האדם קרויה נר, לכן, נותנים לאישה לתקן זאת על ידי מצות הדלקת הנרות¹⁷.

גם באופן שהאישה אינה טהורה, מחוייבת היא בהדלקת הנר, וקודמת לבעלה ולכל בני הבית¹⁸.

ח. האם מותר לבעל להדליק נרות שבת ביחד עם אשתו?

טוב שהבעל ידליק גם כן נר בחדר אחר, אחר שתדליק אשתו¹⁹, אך לא יברך על הדלקת הנר, וכן, אינו צריך לשמוע את הברכה מפי האישה²⁰. ואם הקדים והדליק לפניו; כבר עיקר המצוה קויימה, והאישה אינה יכולה לברך על הדלקתה²¹.

ט. מי מדליק נרות שבת כשהאימא לא בבית?

אם האישה לא נמצאת בבית, חייב הבעל להדליק נר שבת בביתם למרות שגם היא מדליקה נר במקום בו היא נמצאת, שהרי הטעם לתקנת הדלקת הנר, הוא כדי שלא יהיה מקום חשוך בבית, ולכן עליו לדאוג שלא יהיה ביתו חשוך²². ועדיף שהוא בעצמו ידליק את הנרות, אפילו אם יש לו בת גדולה הדרה עימו. ואפילו אם בתו הנשואה נמצאת בביתו, ידליק הוא במקום

א. האם צריך להדליק את נרות השבת בפמוטות כסף או שזה רק הידור?

צריך לדקדק בהכנת הנר, שיהיה מאיר יפה, שהרי מטעמי הדלקת הנר הוא משום מצוות עונג שבת, וכמו בכל מצוה, ישנו הידור מצוה, וההידור בנר השבת הוא שיאיר יפה¹. וכן, ידאג שהכלי של הנר, דהיינו הפמוט או מה שמחזיק את השעווה או השמן והפתילה, יהיה יפה². ועדיף שיהיה לו נר אחד יפה, מאשר שניים גרועים³.

ב. איזה נר הוא הכי מהודר להדליק בו נרות שבת?

נר שבת המהודר ביותר, הוא נר העשוי משמן זית, ופתילת צמר וכדו', כל דבר שהאש נאחזת בו יפה⁴.

ג. במה עדיף להדליק כשאין נמצא שמן זית?

אם אין לה שמן זית, תדליק את הנר בשאר השמנים. ורק אם אין לה שאר שמנים, תדליק בנרות שעווה או פרפין⁵.

ד. מה ניתן לעשות כשאין נרות ככל, או שנמצאים במקום שאסור להדליק בו אש?

אישה שאין לה נרות כלל, לא נרות שמן ולא נרות שעווה; יכולה להדליק ולברך על אור החשמל⁶. ועדיף שתדליק מנורה מיוחדת לכבוד שבת, ולא תסמוך על המנורה הקבועה בתקרה⁷.

ה. כמה נרות חייב להדליק לכבוד שבת?

מעיקר הדין, די בהדלקת נר אחד לכבוד שבת, אך מנהגינו להדליק לפחות שתי נרות, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמו⁸. וכל המרבה בנרות לכבוד שבת בהסכמת בעלה, הרי זו משובחת⁹.

יש הנוהגות להדליק שבעה נרות או יותר (כשבעת נרות מנורת המקדש¹⁰). ויש שמדליקות נרות כמספר הנפשות של בני הבית, וכשנולד ילד נוסף, מוסיפים עוד נר¹¹.

ו. האם מי שנהגה להדליק הרבה נרות, חייבת להמשיך במנהגה או שיכולה לשנות ולהפחית?

אישה שנהגה להדליק יותר משתי נרות, צריכה להמשיך כך כל ערב שבת, ואין לה לפחות ממספר

1 שמירת שבת כהלכתה פרק מג סעיף ע עמוד לג. ילקו"י ס' רס"ג סע' ב, ובעמ' טו בהע'.

2 שם, ובעמ' יז בהע'.

3 שם.

4 שש"כ שם סעיף ד עמוד לג. ילקו"י סימן רס"ד סע' ה.

5 שש"כ שם עמוד לה, והוסיף שלא יעמידם סמוכים שלא יתחממו אחד מהשני ויכבו מהר. ילקו"י

שם סע' ו, ובעמ' תא בהע'.

6 שש"כ שם עמוד לד, וכתב בהערה כג שאינה יכולה להסיר כיסוי מעל האור הדולק ולברך. ילקו"י

שם סע' יג.

7 ילקו"י שם.

8 שש"כ שם סעיף ב עמוד לב. ילקו"י שם סע' ה.

9 שש"כ שם. והצורך בהסכמת בעלה עי' שש"כ שם סעיף ג עמוד לג. ילקו"י שם סע' ה-ו.

10 שש"כ שם עמדה י עמוד לג. ראה בבא"ח שנה ב פרשת נח ס"א, כנגד ז' פירות הג' נה"ם

הרמזים שבו. ילקו"י שם עמ' כו בהע'.

11 שש"כ שם. ובהערה נא עמוד לח. ילקו"י שם עמ' כז בהע'.

12 שש"כ שם סעיף ג עמוד לג. ילקו"י שם סע' ז.

13 שש"כ שם. ילקו"י שם.

14 ילקו"י עמ' לא בהע', כתב שמן הסתם קבלתה לא כללה גם זמני דחק ואונס. שש"כ שם.

15 שש"כ שם סעיף ו עמוד לו. ילקו"י שם סע' כ.

16 שש"כ שם ילקו"י שם סע' כו.

17 שש"כ שם. ילקו"י שם עמ' נח בהע'.

18 עי' בשש"כ שם סעיף כה עמוד מח. ילקו"י שם סע' מא.

19 שש"כ שם סעיף ו עמוד לו. ילקו"י שם סע' כג.

20 שש"כ שם הערה מד עמוד לו. ילקו"י שם עמ' סב בהע'.

21 שש"כ שם. אך כתב (שם) שבחדר המיוחד לו שאתו לא נכנסת אליו מותר לו לברך. ילקו"י

שם סע' כה.

22 שש"כ שם סעיף ז עמוד לו. ילקו"י שם סע' כא, כו-כח.

23 שש"כ שם. ובהערה מז עמוד לו. ילקו"י שם סע' כז.

24 שש"כ שם סעיף ז עמוד לו. ילקו"י שם.

25 שש"כ שם. ילקו"י שם עמ' פו בהע'.

26 שש"כ שם סעיף ל עמוד מט. ילקו"י שם סע' כד.

27 שש"כ שם פרק מה סעיף ב עמוד סו.

28 שש"כ שם סעיף ח עמוד ע.

29 שש"כ שם פרק מג סעיף יב עמוד מ.

30 שש"כ שם.

31 שש"כ שם פרק מה סעיף ח עמוד ע. ילקו"י שם מסע' לד.

32 שש"כ שם פרק מג הערה צט עמוד מג. ילקו"י שם סע' לו.

33 ילקו"י שם סע' לח.

34 שש"כ שם סעיף טו עמוד מב. ילקו"י שם סע' קג, ובעמ' רעח בהע'.

אם אי אפשר להדליק את הנרות סמוך לשולחן, ניתן להדליק את הנרות בכל מקום בבית שיש שם צורך באור, והרגילות להשתמש במקום ההוא. אבל אם מדליקה את הנרות במקום שאין משתמשים בו כלל, אין ההדלקה מועילה.³⁵

יב. איפה מדליקים נרות כאשר סועדים את סעודת ליל שבת בחצר הבית?

אם סועדים בחצר או במרפסת; לא ידליקו את הנרות שם סמוך לשולחן, שההדלקה צריכה להיות בתוך הבית דוקא. לכן, ידליקו את הנרות בבית במקום שהרגילות להשתמש שם, ואת הסעודה יעשו במקום הנוח להם ביותר.³⁶ ואפילו אם לא רואים את הנרות משם; אין זה מעכב, והמצוה קויימה בשלימות.³⁷

באופן הנ"ל, לפחות פעם אחת במשך זמן ליל שבת, צריכים להתקרב ליד הנרות ולהנות מאורן קצת זמן, כדי שלא תהיה הדלקת הנרות לחינם, ונמצאת הברכה שברכו על הנרות, לבטלה.³⁸

יג. האם יש מצוה להדליק נרות שבת בכל חדר בבית?

מאחר שהדליקו את נרות שבת במקומן, כבר קויימה המצוה, ואינם צריכים להדליק נרות בכל חדר מחדרי הבית.³⁹

טוב להדליק את אור החשמל או אור הנרות גם בשאר מקומות הבית, כדי שלא יהיה מקום חשוך שאפשר להתקל שם בחפצים. אך, אסור לברך על הדלקתם.⁴⁰

יד. מי שהדליקה את נרות השבת בסלון, האם מותר לה להעביר אותם אחר כך למטבח?

אחרי שבחרו את מקום הדלקת הנרות, שם יברכו על הנרות, ולא יזיזו אותם אחר כך ממקומם.⁴¹ אבל, אם מוכרחים להזיז את הנרות אחר כך, כגון, שמקום הנרות הוא במנורה תלויה מעל השולחן, ואין אפשרות להדליק את הנרות כשהם תלויים במנורה; מותר להדליק את הנרות, ולהרים אותם למנורה, ובתנאי שלא קיבלה שבת בהדלקת, או שהבעל מזיזם.⁴²

טו. יולדת שקשה לה לקום ולהדליק נרות שבת, האם מותר להביא לה את הנרות למקומה והיא תברך ותדליק, ואחר כך יקחו את הנרות למקום?

אישה חולה או יולדת שאינה מוותרת על הדלקת הנרות; מותר להביא לה את הנרות למיטתה, ולהניחם לפנייה, ושם תברך ותדליק את הנרות, ואחר-כך, יקחו את הנרות למקומן.⁴³ וכל זה, רק כשעוד לא שקעה החמה, אבל אם כבר שקעה החמה, אין לטלטל את הנרות כלל.⁴⁴

טז. האם צריך ללבוש בגדי שבת קודם ההדלקה, או שאפשר להדליק ואחר כך להתארגן לשבת?

ראוי ללבוש בגדי שבת קודם ההדלקה. ואם יש חשש שאם תלבש בגדי שבת קודם ההדלקה כבר תשקע החמה, תדליק ואחר כך תלבש בגדי שבת.⁴⁵ ואיש המדליק נרות שבת, אינו צריך ללבוש בגדי שבת, אך יזהר שלא יהיו בגדיו מלוכלכים, כיון שאינו מקבל שבת בהדלקה זו.⁴⁶

טוב שהבעל יכין את הנרות להדלקה, דהיינו, שיניח את הנרות בפמוט⁴⁷, או שידליק את הפתילה ויכבה אותה קודם ההדלקה, כדי שתהיה הפתילה מחורכת ונוחה להידלק, כדי שאחר הברכה, תאחז בה האש יפה.⁴⁸

לפני ההדלקה טוב להפריש כסף לצדקה⁴⁹, וסגולת הצדקה היא באותה העת, לפקוד עקרות בבנים זכרים.⁵⁰

יז. האם כשמדליקים נרות שבת, צריך קודם לכן להחשיך את הבית?

בית שיש בו נר דולק, כגון נר נשמה וכדו'; אין צריך לכבותו קודם הדלקת נרות שבת.⁵¹ אבל נר שהודלק לכבוד שבת קודם זמן ההדלקה; כגון, שחשבו שלא יהיו בבית בזמן ההדלקה, והדליקו מבעוד היום גדול, וכעת התאפשר להם להדליק בזמן; צריכים לכבות את הנר, ולהדליקו בברכה לכבוד שבת.⁵²

אם הדליקו נר בזמן פלג המנחה (כשעה קודם שקיעת החמה) בברכה, ולא קיבלו עליהם שבת; אף על פי שלא עשו כדו"ק⁵³, לא יכבו את הנר, ולא ידליקו נר אחר בברכה.⁵⁴ אבל אם הדליקוהו בלא ברכה; יכבו את הנר, ויברכו עליו 'להדליק נר של שבת', וידליקו אותו.⁵⁵

לגבי אור החשמל; ראוי לכבות את אור החשמל לפני הדלקת נרות שבת, ולכוון בעת הברכה לפטור את אור החשמל. ואחר הדלקת הנרות, עדיף שתדליק היא את אור החשמל.⁵⁶ וי"א שתדליק את אור החשמל קודם הדלקת הנר ותכוון בברכתה על הנר גם על אור החשמל.⁵⁷

יח. האם מותר להדליק נרות שבת במקום שיש בו ריח לא נעים?

אם יש ריח רע במקום ההדלקה; לא ניתן לברך על הדלקת הנר, ולכן, תדליק בלא ברכה.⁵⁸ וגם אם אחר ההדלקה פסק הריח הרע; אינה יכולה לחזור ולברך, מאחר שכבר קויימה המצוה.⁵⁹

יט. האם מותר להדליק נרות שבת כשמנצא לידם תינוק שאינו לבוש?

יש להקפיד לכסות את הילדים הקטנים בפני הנר של שבת, שלא יהיו לידו עירומים, וכפי שנוהגים ליד ספרי קודש⁶⁰. וכן, אין להחליף טיטול ובגדים לתינוק ליד נרות של שבת. ואם אין להם מקום

אחר, ישתדלו לפחות שראש התינוק יהיה לכיוון הנר, ולא רגליו.⁶¹

כ. עד כמה חייבים לטרוח ולהשיג נרות לשבת?

מי שאין לו כסף לקניית נר לשבת - חייב לדאוג לכך שיהיה לו נר, אפילו אם יצטרך לבקש בשבילו כסף מהצדקה. אמנם, אינו חייב להשיג שתי נרות, ודי לו בנר אחד.⁶²

במקום שיש תאורת חשמל, אינו חייב לטרוח ולאסוף צדקה לצורך קניית נר, אלא יכבה את החשמל, יברך, ואחר כך ידליק את האור.⁶³ אמנם, אור החשמל אינו מספיק במקום הדלקת הנר כשיש לו אפשרות לקנותו, כיון שלפי טעם אחד מתקנת הדלקת הנר, עצם ההדלקה היא מכבודה של השבת, שמדליק לכבודה נר. ובהדלקת החשמל, אין שום היכר שהודלק לכבוד שבת.⁶⁴

כא. מה יותר חשוב, נרות שבת או קידוש?

קניית נר לשבת, עדיפה על פני קניית יין לקידוש או נר לחנוכה.⁶⁵ אבל קניית הלחם לסעודות השבת, קודמת לקניית הנר.⁶⁶

כב. איזה סגולה טובה לקבלת התפילות?

זמן ההדלקה מסוגל מאד לקבלת תפילות. לכן, ראוי שתתפלל האישה אחר שתגמור ההדלקה והברכה, שיתן לה הקב"ה ולבעלה אריכות ימים, בנים הגונים מאירים בתורה, ולגאולת ישראל וביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.⁶⁷

כג. אני מארחת נשים שמתחזקות, ויש מהם ההולכות ללא כיסוי ראש, האם אפשר לברך על הנרות לידם?

אם יש בביתה נשים נשואות ההולכות בגילוי שערות, או אפילו לבושות בפריצות; נוכחותן לא אוסרת עליה לברך כנגדן.⁶⁸ ואיש המדליק נרות שבת, אף אם יש בביתו נשים נשואות ההולכות בגילוי שערות; יכול לברך כנגדן. אבל אם לבושות בפריצות, צריך לעצום עיניו בשעת הברכה, או להסתכל בסידור.⁶⁹

כד. הדלקתי נרות ושכחתי לברך, האם אפשר להדליק עוד נרות ולברך עליהם?

אם סיימה להדליק את כל הנרות, ועבר זמן, ונזכרה שלא בירכה; אינה יכולה לברך. ולא יועיל לה שתכבה את הנרות ותחזור להדליקם או שתניח ידיה על פניה ותברך, כיון שאין זה נחשב ברכה בזמנה ('עובר לעשייתן'), שכבר עשתה המצוה.⁷⁰

כה. האם כלה המדליקה נרות פעם ראשונה צריכה לברך שהחינו?

כלה בביתה, שהגיע זמנה להדליק נרות שבת בברכה פעם ראשונה בחייה; לא תברך ברכת 'שהחינו' על קיום המצוה. שברכת שהחינו נתקנה על מצוות הבאות בזמן ידוע.⁷¹

53 כמבואר לעיל תחת הכותרת - "זמן ההדלקה".
54 ילקו"י שם סע' עא.
55 ילקו"י שם.
56 ילקו"י שם. וע"ע בסע' טז, ובעמ' סב בהע'.
57 ש"ש"כ שם סעיף לד עמוד נב.
58 ברכה במקום ריח רע נכתבה בש"ש"כ פרק מז הערה קנד*. ילקו"י שם סע' סה.
59 ש"ש"כ שם סעיף לא עמוד נ בדין שכח לברך. ילקו"י שם.
60 ש"ש"כ שם סעיף מא עמוד נו. ילקו"י סע' קז.
61 שם.
62 ש"ש"כ שם סעיף א עמוד לא ובהערה ג שם. ילקו"י סע' ח ובהע' שם.
63 שם.
64 ש"ש"כ שם הערה כב (ב) עמוד לד. ועוד שם סעיף ד עמוד לד) ילקו"י עמ' מז בהע'.
65 ש"ש"כ שם. ילקו"י סע' ה-ט.
66 ש"ש"כ שם הערה ה. ילקו"י שם.
67 ש"ש"כ שם. ילקו"י סע' ב-ג.
68 ילקו"י סעי' יח.
69 שם.
70 סע' נו, ובהע' שם. ש"ש"כ שם סעיף לא עמוד נ.
71 סע' סב, ובעמ' קנג בהע'. ש"ש"כ שם סעיף מב עמוד נו וכתב שאם יש מנהג קבוע במקום לברך תברך.

35 וכתב הש"ש"כ (שם) שגם אם אי אפשר להדליק סמוך לשולחן תדליק במקום שמכניס צורכי הסעודה. ילקו"י שם.
36 ילקו"י שם.
37 ילקו"י שם.
38 ילקו"י שם.
39 ילקו"י שם סע' קד.
40 אך בש"ש"כ (שם סעיף טו עמוד מב) כתב שיש להדליק אף בשאר חדרי הבית או לפחות שיאיר האור למקום זה. ילקו"י שם.
41 ש"ש"כ שם סעיף מ עמוד נה. ילקו"י שם סע' קה.
42 ש"ש"כ שם עמוד נו. ושם סעיף לט עמוד נד. ילקו"י שם.
43 ש"ש"כ שם וכתב שלא תדליק כאשר אדם מחזיק את הנרות. ילקו"י שם סע' קו.
44 ש"ש"כ ח"א פרק כב סעיף ב עמוד שלט. ילקו"י שם סע' קח.
45 ש"ש"כ שם סעיף יח עמוד מד. ושם סעיף כו עמוד מח. ילקו"י שם סע' יז.
46 ש"ש"כ שם סעיף כו עמוד מח, כתב שהגבר אינו מקבל שבת בהדלקתו. ילקו"י שם עמ' נו בהע'.
47 ש"ש"כ שם סעיף ו עמוד לו. ילקו"י שם סע' כב.
48 ש"ש"כ שם. ילקו"י שם, ועיין בסע' כה.
49 ש"ש"כ שם סעיף כח עמוד מט. ילקו"י שם סע' ד.
50 ילקו"י שם עמ' כג בהע'.
51 ילקו"י שם סע' עא.
52 ש"ש"כ שם סעיף לב עמוד נא ושם סעיף יב עמוד מ. ילקו"י שם סע' ע-עא.